

Den Danske Dyrlægeforenings politik

for

velfærd i kvægbesætningen

Område

Velfærd for kvæg

Emne

Danske kvægbesætninger og dyrevelfærdsmæssige problematikker

Presseansvarlig

Formanden for Den Danske Dyrlægeforening (DDD) og formanden for Sektion vedr. Kvæg (SvK)

Beskrivelse af politikpapiret:

- Definerer DDD's holdning.
- Et politisk oplæg, som angiver DDD's strategi.
- Udarbejdet efter indstilling fra DDD's hovedbestyrelse og SvK.
- Vedtaget af DDD's hovedbestyrelse og har været høringsrunde blandt medlemmerne af DDD og SvK.
- Primært til anvendelse internt blandt DDD's ansatte og politikere i DDD.
- Danner grundlag for DDD's holdning i forbindelse med hørings svar og udtalelser til offentligheden på DDD's vegne.
- Gælder for alt kvæg dvs. alle køer, kvier, tyre, kalve og stude uanset genetik og produktionsform.
- DDD's holdninger på en række områder er allerede afspejlet i den eksisterende lovgivning. Dette politikpapir vil kun i begrænset omfang berøre emner, som allerede er dækket af lovgivningen

1 Kvæg i Danmark	3
2 Velfærd	3
2.1 Definition	3
2.2 Samspil	3
2.2.1 Samfundets interesser	4
2.2.2 Kvægbrugerens ansvar	4
2.3 Fokusområder	5
2.3.1 Personale	5
2.3.2 Kælvninger	5
2.3.3 Kalve	6
2.3.4 Ungdyr (ældre end 6 mdr.)	7
2.3.5 Køer	8
2.3.6 Medicin	10
2.3.7 Dødelighed	10
2.3.8 Særlige emner	11

1 Kvæg i Danmark

Kvægbestanden i Danmark udgjorde pr. 30. juni 2012 ca. 1.6 mio. stk. kvæg, heraf 582.000 malkekøer og 106.000 ammekøer. Der blev i 2011 indvejet ca. 4.900.000 tons mælk til danske mejerier. Slagtingerne udgjorde i 2011 ca. 500.000 stk. kvæg; heraf 207.000 køer og 246.000 tyre/ungtyre. For yderligere information om dansk kvægproduktion henvises til Danmarks Statistik: www.dst.dk/statistik/nyt/emneopdelt.aspx?psi=496 og opgørelser fra Landbrug og Fødevarer: www.lf.dk/Tal_og_Analyser/Aarstatistikker/Fakta_om_erhvervet/Fakta_om_erhvervet_2011.aspx

En lang række forhold er allerede beskrevet i den eksisterende og kommende lovgivning på området. Særligt rammerne for hold af malkekvæg reguleres i stigende grad lovmæssigt. På det konkrete plan arbejder lovgivningen især med forbedring af de fysiske rammer. DDD mener, at lovgivningen vil sikre en acceptabel minimumstandard for de fysiske rammer. For gældende lovgivning og udtalelser fra Det veterinære Sundhedsråd henvises til Fødevarerstyrelsens hjemmeside om regler for hold af kvæg:

http://www.foedevarestyrelsen.dk/Dyr/Dyrevelfaerd/Landbrugsdyr_heste/Kvaeg/Sider/forside.aspx

For danske anbefalinger til indretning af stalde til kvæg henvises til Videncenter for Landbrug: https://www.landbrugsinfo.dk/Byggeri/Stalde/Kvaegstalde/Sider/Danske_Anbefalinger_4_udgave.aspx

Nærværende politikpapir vil derfor være rettet mod *dyrenes respons* på de givne forhold i besætningen. De fysiske rammer vil kun blive behandlet på områder, hvor DDD finder lovgivningen utilstrækkelig.

2 Velfærd

2.1 Definition

- Velfærd er summen af alle forhold vedr. sundhed, adfærd og fysiologi. Det er vigtigt, at velfærd betragtes som et *overordnet* begreb. Man kan således IKKE adskille f.eks. sundhed og velfærd.

NB: I praksis sker der ofte en sammenblanding af begreberne, således at sundhed og velfærd opstilles sideordnet.

2.2 Samspil

Alle har en mening om dyrevelfærd. Udmøntningen af meninger, krav og muligheder opstår ofte i samspil mellem ”*Samfund - Kvægbruger - Dyrlæge*”. Traditionelt opfattes de fysiske forhold som en nøgleparameter for dyrenes velfærd.

Det er DDD's holdning, at dialog mellem landmand og dyrlæge er udgangspunktet for styrkelse af dyrevelfærden. Måling af dyrenes respons på de givne forhold er nødvendige redskaber for at styrke denne dialog. I det daglige spiller dialogen mellem kvægbruger og dyrlæge den største rolle.

DDD mener, at dialogen kræver:

1. brug af systematiske velfærdsdata på enkeltdyrsniveau i risikogrupper og i hele besætningen.
2. brug af systematiske velfærdsdata i risikogrupper (f.eks. nykælvere) som en obligatorisk del af sundhedsrådgivningen.
3. regelmæssig brug af systematiske velfærdsdata på enkeltdyrsniveau i alle staldafsnit.

2.2.1 Samfundets interesser

- At sikre dyrenes velfærd. De principielle redskaber til dette kan være:
  1. dialog mellem borgerne, kvægbruget og kvægbrugets rådgivere (herunder dyrlægerne).
  2. dyrebaseret overvågning af dyrevelfærden. Dyrlægerne betragtes som nøglepersoner i den sammenhæng.

2.2.2 Kvægbrugerens ansvar

- at kvæggets basale behov opfyldes vedr. ernæring, nærmiljø og adfærd.
- en kvalificeret daglig overvågning og pasning af alle dyr i besætningen.
- at syge og tilskadekomne dyr opstaldes, tilses og behandles kvalificeret.

2.2.2.1 De fysiske rammer skal sigte mod

- god komfort både når dyret ligger ned, rejser-lægger sig, går og står.
- at nærmiljøet indeholder mulighed for at udøve social kontakt med artsfæller.
- der ikke opstår fysiske skader.
- harmoni mellem antal dyr og pladsforholdene.
- problemfri mulighed for optagelse af foder og vand.

2.2.2.2 De fysiske rammer skal sikre

- til enhver tid mulighed for anvendelse af egnede faciliteter til syge- og tilskadekomne dyr.

2.3 Fokusområder

I nedenstående skemaer er opstillet fokusområder, hvor DDD mener, at der er behov for fortsat eller fornyet fokus. For hvert fokusområde gives en kortfattet beskrivelse af risikofaktorer (venstre kolonne), hvorefter DDD's løsningsforslag angives overfor (højre kolonne). Det forudsættes, at gældende lovgivning er overholdt. I takt med implementering af 'Lov om Hold af Malkekvæg' skærpes kravene til de fysiske rammer. Derfor lægges der begrænset fokus på de fysiske rammer i nedenstående gennemgang.

2.3.1 Personale

Risiko	Løsning
<ul style="list-style-type: none"> • Overvågning af dyr i store flokke. • Højteknologiske løsninger vedr. malkning, fodertildeling og rengøring i stalden. • Sprog og kulturbarrierer.	<ul style="list-style-type: none"> • Obligatorisk uddannelse af staldpersonalet inden for områderne dyrevelfærd og sygdomshåndtering. • Årlig formaliseret opgradering af personalets kompetencer. • Klar og entydig kommunikation.

2.3.2 Kælvninger

Risiko	Løsning
<ul style="list-style-type: none"> • Blandede grupper af højdrægtige køer og kvier. • Store grupper af højdrægtige dyr. • Udendørskælvning med mangelfuld overvågning. • Manglende mulighed for at assistere ved kælvning.	<ul style="list-style-type: none"> • Dyr med under 3 døgn til kælvning skal sikres overvågning af kvalificeret personale flere gange i døgnet. • Dyr på stald, som befinder sig i opbloknings- eller vefasen skal til enhver tid kunne adskilles i et separat areal. • Kælvende dyr skal kunne fikseres, så der kan ydes assistance. • At dødelighed ved fødsel til enhver tid skal minimeres.

2.3.3 Kalve

Risiko	Løsning
Besætningsstørrelse/holdstørrelse	
<ul style="list-style-type: none"> • Store grupper af dyr samme sted (besætninger og/eller dele af besætningen) øger antallet af potentielle smittekilder. • Flytninger inden for besætningen. • Indkøb af dyr.	<ul style="list-style-type: none"> • At sikre faste rutiner for overvågning, pasning og pleje; herunder faste procedurer for korrigerende handlinger. • At minimere smittevejene f.eks. ved faste holdinddelinger 0-6 mdr. • At anvende separat velkomstafdeling/karantæne ved indkøb af kalve.
Kalve 0-6 mdr.	
<ul style="list-style-type: none"> • Opstaldning i store flokke øger risikoen for en uafbrudt smittekæde fra ældre til yngre kalve. • Højt smittetryk og høj dødelighed.	<ul style="list-style-type: none"> • Kalve 0-2 uger skal i tilfælde af sygdomsproblemer altid kunne opstaldes i enkeltboks. • At begrænse holdstørrelserne. • At begrænse flytninger mellem forskellige grupper.

2.3.4 Ungdyr (ældre end 6 mdr.)

Risiko	Løsning
<p><i>Ungdyr kan være nedprioriteret pga.:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Opstaldning i ældre eller midlertidige staldsystemer. • Afgræsning (sommermastitis og endoparasitter). • Samgræsning med dyr fra andre besætninger. • Flytninger mellem besætninger eller besætningsafsnit f.eks. kobesætning og kviepension. • Sammenblanding med dyr fra andre besætninger i kviepension eller på levedyrsmarked.	<ul style="list-style-type: none"> • At der foretages jævnlig overvågning af dyrenes huld. • At der foretages jævnlig overvågning af klovsundheden f.eks. lange klove og digital dermatitis. • At kontakten mellem besætninger minimeres. • At flytning mellem grupper af dyr minimeres. • At levedyrsmarkeder udfases. • Forekomsten af endoparasitter blandt dyr på græs holdes under tæt overvågning. I tilfælde af huldtab, diarré eller hoste sikres en indsats i samråd med besætningens dyrlæge. • Besætninger beliggende i risikoområder for sommerkastitis SKAL have en handlingsplan på området.

2.3.5 Køer

Risiko	Løsning
Goldkøer	
<ul style="list-style-type: none"> • Afgoldningsfasen og procedurer i forbindelse hermed. • Dårligere overvågning s.f.a. at de ikke malkes. • Ekstensiv opstaldning f.eks. i afsides bygninger eller på mark. • Øget risiko for mastitis s.f.a. at de ikke malkes (bl.a. sommermastitis). • Mangelfuld fodring mht. kvalitet, mængde og sammensætning. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skærpet daglig overvågning. • Forebyggelse af mastitis i goldperioden skal styrkes; - særligt behov i besætninger med afgræsning.
Nykælvede malkekøer 0-14 dage	
<ul style="list-style-type: none"> • Overvågning i store besætninger. • Ekstensive systemer. • Koens omstilling fra goldperiode til laktation. 	<ul style="list-style-type: none"> • At sikre systematiske registreringer vedr. foderoptagelse, genitale forhold (bør og skede), lemmer samt yver- og stofskifteparametre
Ben og klove	
<ul style="list-style-type: none"> • Bevægelse på hårdt underlag (beton). • Bevægelse i områder med jerninventar f.eks. sengebøjler, låger og skraberanlæg. • Bevægelse på fugtige gangarealer. • Bevægelse på områder med skarpe og spidse genstande. F.eks. sten på mark eller drivvej. • Problematiske lejeforhold. F.eks. korte, smalle og/eller hårde lejer. • Fejlagtig klovbeskæring. 	<ul style="list-style-type: none"> • Klovbeskæring skal udelukkende foretages af uddannet personale. • Klovsundheden skal overvåges gennem registrering af klovlidelser i forbindelse med klovpleje og beskæring. • Med udgangspunkt i systematisk registrerede data vedr. klove og haser at foretage korrigerende handlinger. • Drivveje uden sten.
Yver	
<ul style="list-style-type: none"> • Afgoldning. • Goldperiode. • Kælvning. • Hygiejniske forhold (staldmiljø). • Fejl eller begrænsninger ved malkeanlægget. • Smitte fra andre køer. • Sommermastitis (på mark). 	<ul style="list-style-type: none"> • Perioden omkring afgoldning, goldperiode, og kælvning skal sikres ved brug af systematiske velfærdsdata. • Forebyggelse skal til enhver tid styrkes frem for at behandle sygdom. • Regelmæssig og tilstrækkelig service på malkeanlæg. • Smittemønstret i besætningen skal afklares ved bakteriologisk diagnostik. • Der skal gøres en målrettet indsats for at begrænse udbredelsen af sommermastitis i besætninger med goldkøer og kvier på græs i sommerperioden.

Stofskifte	
<p>Nedenstående tilstande udtrykker almindelige diagnoser relateret til ubalance i køernes stofskifte:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mælkefeber. • Negativ energibalancel/ketose. • Løbedrejning. • Sur vom. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brug af systematiske data for huld og stofskifteparametre. • Foderets kvalitet og sammensætning sikres. • Opstaldning.
Fysiske skader: sår og trykninger	
<ul style="list-style-type: none"> • Det fysiske staldmiljø bl.a. gulvenes skridsikkerhed og hårdhed samt lejernes indretning. 	<ul style="list-style-type: none"> • Systematiske registreringer af fysiske skader i form af f.eks. hasescore. • Brug og udvikling af slagtefund nødvendigt.

2.3.6 Medicin

Risiko	Løsning
<ol style="list-style-type: none"> 1. Forkert eller unødigt brug af medicinsk behandling. 2. Mangelfuld brug af medicinsk behandling. 3. Resistensudvikling.	<ul style="list-style-type: none"> • At sikre den veterinærfaglige basis for at stille diagnoser og foretage behandling (f.eks. mælkeprøvediagnostik, trakealskylleprøver eller lignende). • At dokumentere korrekt kobling mellem diagnose og medicinanvendelse således at brug af bredspektret antibiotika begrænses mest muligt. Bredspektret antibiotika bør primært forbeholdes dyrlæger. • At registrering af diagnose og medicinanvendelse i Kvægdatabasen (eller tilsvarende database) er et nødvendigt element for at kunne dokumentere og evaluere behandlingsindsatsen. • Entydig lovgivning og kontrol med anvendt antibiotika.

2.3.7 Dødelighed

Risiko	Løsning
<ul style="list-style-type: none"> • Manglende aflastning af særligt følsomme eller syge dyr. • Manglende eller forkert klovpleje.	<ul style="list-style-type: none"> • At styrke udvikling og implementering af redskaber til overvågning og udpegning af syge dyr. • At gøre registrering af fund ved klovbeskæring/klovpleje obligatorisk. • Hvis dødeligheden ligger blandt de 25 % højeste på landsplan, skal der ALTID laves en veterinærfaglig handlingsplan.
<ul style="list-style-type: none"> • Manglende kendskab til dødsårsagen.	<ul style="list-style-type: none"> • Obligatorisk registrering og indberetning af kendt eller formodet dødsårsag ved ethvert dødsfald.

2.3.8 Særlige emner

Risiko	Løsning
Aflivning af tyrekalve	
<ul style="list-style-type: none"> Raske dyr aflives (etisk dilemma). 	<ul style="list-style-type: none"> Anvendelse af kønssorteret sæd og kødkvægssæd til de dårligste køer i besætningen. Styrkelse af f.eks. studeproduktion.
Omsætning af kalve (med tilbageholdelsestid efter medicinering) <ul style="list-style-type: none"> Hvis kalvene ikke kan flyttes inden for tilbageholdelsestiden, kan det betyde overbelægning og nedsat velfærd 	<ul style="list-style-type: none"> Raske dyr kan flyttes, hvis dokumentation for behandlingen følger kalven.
Lange transporter (> 4 timer) af småkalve	
<ul style="list-style-type: none"> Transportstress. 	<ul style="list-style-type: none"> Lange transporter af småkalve opfattes generelt som problematiske, og det anbefales at undersøge lange transporters indflydelse på kalvenes velfærd.
Fødselsproblemer (særlige racer med gentagne problemer)	
<ul style="list-style-type: none"> Gentagne fødselsproblemer. 	<ul style="list-style-type: none"> Krav til genetisk selektion af avlsdyr.
Sterilisation af køer	
<ul style="list-style-type: none"> Forhindrer koens mulighed for at reproducere sig. Smerte og infektionsrisiko. 	<ul style="list-style-type: none"> Kan opfattes på linje med kastration af tyre. Hvis indgrebet foregår under passende smertelindring, er det forsvarligt.